

До разової спеціалізованої вченої ради
Національної академії внутрішніх справ

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Кройтора Володимира Андрійовича
на дисертаційне дослідження Лимара Юрія Володимировича «Позовне
провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової
репутації фізичної особи»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 – Право**

Актуальність дисертаційного дослідження. Вибір теми дослідження Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» обумовлено її актуальністю для доктрини цивільного права і цивільного процесуального права та судової практики.

Як вірно зазначає автор, що правова регламентація честі, гідності та ділової репутації фізичної особи як особистих немайнових благ, а також визначення змісту відповідних особистих немайнових прав зумовлює постійний науковий інтерес до дослідження проблематики судового захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. у зв'язку із ухваленням Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» (2017 р.) цивільне процесуальне законодавство України зазнало чергової новелізації, що зумовлює необхідність вироблення нових концептуальних засад судового захисту особистих немайнових прав, зокрема права на повагу до гідності та честі, а також права на недоторканість ділової репутації.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених питанням судового захисту особистих немайнових прав, зокрема права на повагу до гідності та честі, а також права на недоторканість ділової репутації (Р. О. Стефанчук (2000), А. О. Церковна (2002), І. В. Саприкіна (2006)), О. В. Синегубов (2008),

А. С. Штефан (2013), К. В. Можаровська (2014), В. П. Сverdліченко (2018)), (Д. Д. Луспеник (2003) та ін), з точки зору правової доктрини і судової практики, існує низка актуальних питань для подальших наукових досліджень. З огляду на зазначене, виокремлення процесуальних особливостей розгляду і вирішення судом справ щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, а також формулювання на цій підставі науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на оптимізацію цивільного процесуального законодавства України, є актуальним і перспективним напрямом наукового пошуку.

Відповідно, закріплення в чинному вітчизняному законодавстві ефективного порядку розгляду справ щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, який би відповідав міжнародно-правовим стандартам, є важливим науковим і теоретичним завданням. Розгляд цих проблем пов'язується також з реалізацією стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу.

Актуальність дисертаційного дослідження Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» також підтверджується необхідністю осмислення результатів національної реформи цивільного судочинства через призму судової практики.

Таким чином, обрання Лимарем Юрієм Володимировичем «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» є актуальним та важливим як для науки цивільного права та цивільного процесуального права так і для судової практики розгляду справ цієї категорії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на основних положеннях Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 року, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року №286-р, Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних)

розробок на 2022-2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454), а також основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 року (протокол №23)), річних планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2021–2025 роки.

У дисертації чітко сформульовані *мета та завдання наукового дослідження*, їх постановка та послідовність дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт та предмет дослідження визначені відповідно до встановлених вимог та дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності.

Дисертаційне дослідження виконане та оформлене на високому науковому та професійному рівні. Структура дисертації логічно витікає з поставлених завдань та складається з анотацій, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Дослідження містить ґрунтовні наукові положення, які мають науково-теоретичне значення та практичну спрямованість. Здобувачем проаналізовані та використані, в основному, всі відомі на даний час роботи праці науковців, які стосуються предмета дослідження, про що свідчить зазначена дисертантом теоретична база дослідження, виявлена сутність вказаної проблематики, визначено практичне значення дисертаційної роботи.

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими. Аналіз тексту дисертаційної роботи дає підстави зробити висновок, що дисертант вдало використовує *методи дослідження* та демонструє наявність навичок творчого наукового дослідження.

Відповідно до поставлених мети і завдань основою методології дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ. Зокрема, історико-правовий метод використовувався для простеження еволюції правового регулювання інституту позовного провадження у цивільних справах

щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. За допомогою системного методу виокремлено передумови звернення до суду із позовом щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, а також процесуальні особливості позовного провадження у відповідних справах. Порівняльно-правовий метод застосовано для визначення загального та особливого у правовому регулюванні інституту позовного провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у законодавстві України та інших країн. За допомогою формально-юридичного методу здійснювалося тлумачення правових категорій, в результаті чого поглиблено та уточнено понятійно-категоріальний апарат інституту позовного провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. Метод дедукції слугував загальним засобом формулювання висновків.

Дисертація Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» викладена грамотною мовою, сприймається легко та з інтересом. Роботі притаманний науковий стиль.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій зумовлюється належним науковим ступенем та високим рівнем обґрунтованості висновків й результатів дисертаційного дослідження.

Представлене дисертаційне дослідження є актуальним системним дослідженням теоретичних та практичних аспектів вироблення ефективного порядку розгляду справ щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, який би відповідав міжнародно-правовим стандартам.

Наукова новизна результатів дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертаційної роботи Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи», в значній мірі зумовлюється актуальністю дослідження та обраним напрямом.

Дисертант слушно визначає, що при правовому регулюванні інституту захисту честі, гідності та ділової репутації в період з 1991 року й до нині, відповідно до якого в основу оптимізації інституту захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи взято принцип фундаменталізації прав людини. Реформування цивільного судочинства повинно бути спрямоване на європеїзацію й модернізацію розгляду та вирішення цивільних справ відповідно до Резолюції Європейського Парламенту від 04 липня 2017 року з рекомендаціями Комісії щодо загальних мінімальних стандартів цивільного судочинства в Європейському Союзі.

Обґрунтованим є науковий підхід дисертанта, згідно якого у справах про захист честі, гідності та ділової репутації фізичної особи в порядку цивільного судочинства, можуть бути застосовані як загальні (відшкодування збитків, відшкодування моральної (немайнової) шкоди), так і спеціальні (право на відповідь, на спростування недостовірної інформації, заборона поширення недостовірної інформації) способи захисту цивільних прав та інтересів. До спеціальних способів захисту цивільних прав та інтересів автором було запропоновано віднести видалення інформації з мережі Інтернет, вибір способу захисту здійснюється позивачем.

Цілком можливо погодитись з аргументами автора про те, що вчення про поняття права на повагу до гідності та честі, під яким розуміють вид і міру можливої та дозволеної поведінки суб'єкта особистих немайнових правовідносин, яка складається із: правомочності фізичної особи на власний розсуд формувати свою самооцінку; правомочності фізичної особи вимагати від посадових і службових осіб вчинення відповідних дій, спрямованих на забезпечення здійснення нею права на повагу до гідності та честі; правомочності фізичної особи вимагати захисту права на повагу до гідності та честі від протиправних посягань інших осіб.

Заслуговують на підтримку й теоретичні підходи автора в дисертації про те, що право на недоторканність ділової репутації – це вид і міра можливої та дозволеної поведінки суб'єкта особистих немайнових правовідносин у сфері

правової охорони ділової репутації, яка складається із наступних правомочностей особи: вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері суспільної оцінки її ділових і професійних якостей; вимагати від посадових і службових осіб вчинення відповідних дій, спрямованих на забезпечення здійснення нею права на недоторканість ділової репутації; вимагати захисту права на недоторканість ділової репутації від протиправних посягань інших осіб, а також поновлення відповідного порушеного особистого немайнового права.

Дисертація містить ще цілу низку цікавих висновків для науки цивільного процесуального права. Відповідно дисертаційне дослідження Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» свідчить про ґрунтовне опрацювання ним чинного законодавства, спеціальної зарубіжної літератури, довідкових видань, судової практики з означеної проблематики. Джерельна база дисертації включає 164 джерела, що є достатнім для досягнення поставлених завдань наукового дослідження.

Отже, загалом ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатньо високою, пропозиції зроблені на належному науковому рівні. Робота є досить збалансованою, виконаною згідно з встановленими вимогами, завершується сформульованими висновками, пропозиціями щодо удосконалення чинного законодавства вироблення ефективного порядку розгляду справ щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи, який би відповідав міжнародно-правовим стандартам.

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження. У дисертації Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» сформульовано важливі для науки цивільного права та цивільного процесуального права теоретичні висновки й практичні рекомендації. Вони можуть бути використані у правотворчій і правозастосовній діяльності, а також у навчальному процесі.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючі актуальність і високий науковий рівень проведеного Лимар Юрієм Володимировичем «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи», його обґрунтованість і достовірність, наукову новизну, теоретичну та практичну значимість його результатів для вирішення низки правових проблем сьогодення, слід звернути увагу на певні дискусійні моменти і висловити такі зауваження щодо окремих положень роботи.

Потребує роз'яснення позиція дисертанта відносно передумов звернення до суду із позовом щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у порядку позовного провадження, зокрема, такої передумови - заява підлягає розгляду в судах у порядку цивільного судочинства (п. 1 ч. 1 ст. 186 ЦПК України). Процесуальними передумовами права на пред'явлення позову є обставини, з наявністю або відсутністю яких процесуальний закон пов'язує виникнення суб'єктивного права певної особи на звернення до суду з позовом за захистом особистих прав та законних інтересів. Дана вимога у літературі і судовій практиці тлумачиться по-різному, проте більшість авторів вказують, що заява підлягає розгляду в суді, якщо позивач і відповідач є процесуально правоздатними, справа відноситься до цивільної юрисдикції суду; заявлена вимога носить правовий характер, особа, яка пред'являє позов є процесуально заінтересованою. Автор приєднався до позиції яка висловлена в процесуальній літературі про те, що ця передумова включає в себе такі складові: у позивача та особи, яка притягується як відповідач, наявна цивільна процесуальна правоздатність; справа підпадає під цивільну юрисдикцію суду; позивач пред'явив вимогу, що не є «байдужою для права». Зважаючи на значимість цих категорій для визначення самої можливості пред'явлення позову автор має свою позицію відносно можливості включення до переліку передумов: заявлена вимога має носити правовий характер та особа, яка пред'являє позов є має бути процесуально заінтересованою.

Крім передумов звернення до суду із позовом в доктрині цивільного процесуального права виділяють ще умови реалізації права на пред'явлення позову. Тобто автору доцільно було б розглянути ще й проблематику умов реалізації права на пред'явлення позову звернення до суду із позовом щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи у порядку позовного провадження. Серед побажань щодо проведеного дослідження та можливих подальших наукових розвідок, варто було, на наш погляд, звернути більшої уваги на питання обґрунтованості та доцільності фактичного нівелювання новою та чинною нині редакцією ЦПК України дотримання правил про підсудність як умови здійснення права на звернення до суду, оскільки, незалежно від того, чи буде дотримано ці правила під час здійснення права на звернення до суду, провадження у цивільній справі буде відкрито судом, до якого звернулася заінтересована особа (учасник справи), або іншим судом, до якого буде направлена така заява по суті справи.

Дисертант цілком виправдано присвятив увагу в дисертаційному дослідженні проблематиці доказів та доказуванні у справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи. Так, на думку автора предметом доказування у справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи є обставини, що підтверджують або спростовують факти порушення особистих немайнових прав на повагу до гідності та честі та (або) права на недоторканність ділової репутації шляхом завдання шкоди відповідним особистим немайновим благам (честі, гідності, діловій репутації), або перешкоджання особі повно і своєчасно здійснювати відповідні особисті немайнові права, або обставини, які мають інше значення для розгляду справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення. Разом з тим, автору було б доцільно більш широко розкрити питання особливостей дії презумпцій по цій категорії справ та особливостей окремих засобів доказування при розгляді справ щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Утім, висловлені зауваження є дискусійними та істотно не впливають на

загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони викликані інтересом до рецензованого дослідження, новизною та актуальністю питань, що розглядаються здобувачем. Розроблені в дисертації ідеї можуть бути підґрунтям для подальшого плідного дослідження даної теми. Публікації відповідають темі дослідження.

Зміст дисертації в повній мірі відповідає її назві. Сама робота відповідає встановленим вимогам, була оприлюднена у належні терміни. Знайомство із науковою працею Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи», належне використання автором наукових джерел у тексті дисертації, в тому числі іншомовних, дозволяє прийти до висновку про відсутність у дослідженні як привласнення авторства чи чужого твору науки та випадків використання у тексті вказаної наукової роботи чужого твору чи його частини без посилання на автора, так і відсутність порушення інших елементів академічної доброчесності.

Як *висновок* слід зазначити, що дисертація Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» є самостійним завершеним науковим дослідженням, містить нові теоретичні положення та висновки, наукові узагальнення щодо досліджуваного предмета та практичні рекомендації, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для науки цивільного права та цивільного процесуального права України.

На підставі викладеного є підстави вважати, що дисертаційне дослідження Лимар Юрія Володимировича на тему: «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи», котре подано на здобуття освітнього (і водночас першого наукового) ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право за змістом, обсягом, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням та оформленням відповідають вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 р. Ознайомлення з дисертаційною роботою

Лимар Юрія Володимировича «Позовне провадження у цивільних справах щодо захисту честі, гідності та ділової репутації фізичної особи» свідчить про доцільність присудження йому спеціалізованою вченою радою наукового ступеня доктора філософії в галузі права, оскільки він набув теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності, оволодів методологією наукової діяльності, а також здійснив власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Рівень виконання здобувачем наукового ступеня поставленого наукового завдання є належним.

На підставі викладеного вважаю, що здобувач вказаного наукового ступеня Лимар Юрій Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 -- Право, а його дисертація заслуговує на позитивну оцінку з боку разової спеціалізованої вченої ради.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор
професор кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету
внутрішніх справ**

Кройтор В.А.

9.06.2025р.